

МИХАИЛ САДОВЯНУ ГРЕХЪТ НА ЧОКОИНА

Превод от румънски: Гергана Стратиева, 1980

chitanka.info

I

Нашият чифлик е отдалечен от пълното с птици и риба блато Борча на около два часа път с кон навътре по Барагана.

През лятото на хиляда осемстотин деветдесет и шеста година бях останал в чифлика сам с управителя, с работниците и ширналите се ниви в безмилостната горещина. Бяха дошли на власт *нашите* и баща ми, като *политически* деец, стоеше в Букурещ, отрупан с важни дела. Майка ми и двете ми сестри бяха при него. Не знаех какво да правя в празната сега голяма бяла къща. А младостта ми се нуждаеше от нещо, чувствувах го добре това, бях неспокоен и сякаш търсейки това нещо, почнах да ходя на лов на Йезер, когато имах време.

Там, на Йезер, се влюбих за пръв път и там щях да загина.

Обичах степта. Цялото си детство и цялата си младост бях прекарал из Барагана. Макар и пърлена лете от слънцето и шибана зиме от ветровете, пуста и тъжна, с безкрайни далечини, без реки, без прохладата на цветята и на горите, тая необхватна равнина беше най-скъпата земя на душата ми.

Там не се виждат планини със сини хребети и върхове, извисени почти до небето; няма и стари гори със сурова, вечна песен; там и кукувицата не кука за щастие, когато разпенените потоци рукнат по стръмните нанадолница и когато поляните се изпълнят с цветя и пойни птици. Зиме там, по безкрайната пустош, по нескончаемите снегове, под които, тъжни и усамотени, се гушат разхвърляните из равнината села, се чува яростният вой на северняка; а лете погледът обгръща или гола земя, или големи ниви, в които слънцето сипе разтопено злато и хората се трудят, превити като под тежък товар. И все пак по тия места, лишени от най-обикновената красота, носен от вихрения бяг на коня по ширналата се равнина без пътища, чувствувах тръпки от безкрайните простори и меланхолията на вечерния здрач прониза душата ми с дълбоката тайна на непознато безбрежно море. И постепенно младостта и любовта ме научиха да виждам неподозирани красоти.

Събуждах се сутрин, когато слънцето, кървавочервено, пламваше в прозорците. Обличах се и бързо излизах вън. Конят ме чакаше пред стълбата до китката акации пред къщата, пред *нашия* замък, както казваше баща ми, бог да го прости. Тънка мъглица забулваше далечините, чучулиги пееха над нашите ниви. Тръгвах с управителя — дребен човек с малки, пронизващи очи и дълги мустаци, — ала разговарях малко с него, никак не ми беше приятен. Тропотът на конете, които вървяха бавно, се чуваше приглушен по рохкавия път и под омайните песни на чучулигите, които лееха мелодични вълни из светлия простор. Безкрайното житно поле се поклащаше леко от утринния ветрец, притъмняваше, когато се наклонеше, и блясваше като злато, когато класовете се изправеха. Минавахме по влажни от росата слогове, между чети мълчаливи косачи, а моите мисли се рееха някъде...

През деня се спущаха непоносими жеги. Присядах нейде на сянка; жаден бях, ала нямаше вода; вглеждах се и трептящите кръгове на горещината, очите ми се втрещваха в далечината, в неизвестността; в тия мигове се чувствавах така отегчен и самотен, та се питах защо ли още живея.

Надвечер, за да се поразвлека, отивах на кон до една от малките червени гари, сгушена след китка акации край правата, безкрайна железопътна линия. Минавах край някоя усамотена кръчма, от която навремени се чуваше глъчка, бързо погълната от тишината на тоя пуцинак. После стигах гарата, дочаквах някой влак, идващ отдалече и потъващ в мъгливата далечина на изток. На един от прозорците на гарата, сред зеленината, покрила зида, се показваше главата на празнично нагиздена жена; чиновниците се движеха бавно, разменяха поздрави с познати, локомотивът пухтеше и тръгваше; и гарата пак си оставаше малка и самотна в покоя на здрача. Подкарвах, замислен, коня в тръс. Тишината на пуцинака ме обгръщаше отвсякъде; сумрак, прииждащ на вълни откъм изток, падаше над нивите; от време на време камбанката на някой кантон прозвучаваше печално сред безкрайната пустош, сякаш проплакваше: банг-бинг!

Слънцето, отдавна потънало в моравия залез, все още изпращаше розови отблясъци нагоре към застиналите облаци във висините. В нарастващия мрак далечните села се разпознаваха първо по лекия дим, после по зареяните в нощта светлинки, подобни на светулки в

безкрайната равнина, които после като че се смесваха със звездите на небето.

Лягах си тъжен в празната къща; не знаех какво да правя; не можех да чета, не можех да пиша; някаква страшна досада ме потискаше.

Драгомир, управителят, ме пронизваше с малките си очички, сякаш четеше в душата ми, и на няколко пъти, като сучеше мустак и се подсмиваше, ми даде да разбере, че за такъв млад чокоин като мене има лек против скуката.

— Ех, то може... само да не се докачате... Ще намерим ние тъдява по нашите места някоя напета невяста, някоя хубава девойка... Хм!... — И ме гледаше настойчиво.

Ала на мене управителят не ми харесваше и не исках на никаква цена да знае тайните и слабостите ми. Отпращах го със строг отговор и чаках. Но това, което чаках, се бавеше и скуката все повече обземаше душата ми.

Но един ден случайно чух Драгомир да казва:

— Лов като в Йезер няма никъде по света...

Обърнах се към него зарадван. Щях да имам поне едно ново забавление.

— Какво казваш, Драгомире?

— За Йезер говоря... Да знаеш само какъв дивеч има там! Ум да ти зайде...

— Ще отида, непременно ще отида там на лов.

Очите на Драгомир светнаха. Радваше се, че ще остане сам и ще може да продължи да си плете кошницата, както си иска. Почна да ми разправя какви ли не чудеса за Йезер; мислех, че няма да свърши.

Цялата нощ мислех за удоволствието, което ще ми достави ловът по блатото на Дунав, и още на другия ден реших да прескоча дотам с коня и пушката.

Така започнаха моите пътувания до Йезер.

Първото ми отиване на лов беше напусто. Оставих коня си в кръчмата на края на селото и слязох към водата близо до железопътната линия. Бялата плетеница на железния мост се простираше надалеч зад мочурищата; коне, нагазили до корем в пълните с шавар блата, хрупкаха водната трева, плувнала на кичури по гладката повърхност. По-нататък, отвъд по-спадналите води, изведнъж

се разкриваха големи стари върбалаци, обграждащи други широки и дълбоки блата. Вървах с пушка в ръка, вперил поглед в тия влажни гори, пълни с мрак и дивеч, заслушан напрегнато в ромона на водата и шумоленето на върбите. Гледах как бързо летят ята патици, виждах сиви чапли как хвърчат тромаво над разперените метлици на тръстиките, чувах крясъка на лиските и на другите водни кокошки, ала бях твърде далеч от тях. Разбрах, че имам нужда от другар, от някой тукашен ловец, и от лодка, която да ме отведе на местата, дето се събират и крият. И оставях дивеча да се плъзга спокойно по гладката повърхност на водата, да се издига в дълги клинообразни вериги в заревото на залеза и с душа, изпълнена с красотата на местността, с хилядите причудливи гласове на здрача над блатата, с чудните багри на водата, огряна от последните лъчи на слънцето, скитах дълго, наслуки, без определена цел.

Когато се върнах, кръчмарят погледна с крайчеца на окото си празната ми чанта.

— Виждам, че нищо не сте уловили...

— Не. Нямах лодка.

— Нито лодка, нито човек, който познава местността. Ако ви е приятно да идвате към нас, аз ще ви кажа какво да правите... Знаете ли какво? Само ми кажете, и готово! Веднага ще повикам Марин... Непременно ли искате да ловувате?

— Искам, как да не искам?

— Щом е тъй, само ми кажете, и аз веднага ще се разбера с Марин... Той, господине, е голям ловец... И не само ловец. И рибар е, аз ви го казвам... Идете, господине, с него на лов и после ще си поговорим!

Кръчмарят ми говореше разпалено и с гордост за Йезер и за Марин.

— Добре. Тогава да повикаме Марин, когато дойда.

— Вижте какво, господине! — каза бързо кръчмарят, като вдигна нагоре поглед и извиси показалец, сякаш искаше да си спомни нещо. — Вижте какво! Ще го повикам и с две думи ще се разберете... Ще го почерпите с ракия... една-две чашки, три, колкото смятате вие... и работата ще стане! Уверявам ви, честна дума! Аз, господине, бях ефрейтор във войската, в артилерията!... Наричам се Санду Попеску!

Млъкна неочаквано, наведе глава и ме загледа, като че ли искаше по-добре да види удивлението ми. После се усмихна и с показалеца на дясната си ръка приглади късите си черни мустаци, нарисувани сякаш с въглен върху червендалестото му охранено лице. Загледа ме с малките си весели очи:

— Все едно, че работата е наредена!... Кога ще дойдете насам?

— Още утре... Само виж да ми приготвиш нещо хубаво за ядене...

— И дума да няма! Ще накарам жената да заколи една кокошка... И крава имам, господине! Честна дума! Аз бях ефрейтор в артилерията! Ще ви приготвя чудесно ядене... Значи, все едно, че работата е наредена... Какво ядене обичате?

И пак наведе глава и ме погледна усмихнато. После трепна и вдигна показалец:

— Чакайте! Едно хубаво печено! И една чорба! Една чорба и едно печено! Това е! Ще повикам и Марин и всичко е наред! Честна дума!...

И с ръце на кръста, с широки панталони, като издути от вятър, той стоя пред кръчмата, загледан доволен подире ми, докато аз с моя вран кон бързо потъвах в сенките на Барагана към избледнелия, почти угаснал залез.

На другия ден по клепало, още щом слязох от коня, от кръчмата изскочи Санду, като че някой го изтласка навън, и викна на един малчуган, който се приличаше на слънце:

— Слушай, татовото, я изтичай до бай Марин!

Докато отведе коня ми под навеса, докато викне на жена си: „Ей, Ано, мари! Я откъсни главата на оная, пъстрата кокошка!“, докато влезе усмихнат дружелюбно в ниската, одимена кръчма, Марин ловецът пристигна с момченцето, което припкаше като жребче подире му.

— Ето го, тоя е! — рече гордо Санду и посочи с ръка човека.

Ловецът, нисък, много широкоплещест, със слабо, засенчено от рядка четинеста брада лице, ме гледаше, без да се усмихва, без да примигва с кръглите си зелени очи. С дясната си ръка държеше приклада на пушката, окачена на рамото му, и тази черна, голяма ръка с дълги кокалести възлести пръсти ми се стори страшна.

Усмигнах му се:

— Ти ли си Марин?

Не знаех какво повече да му кажа.

— Какво ще пиеш?

— Ракия. Една ракия ми стига — отвърна той тихо със спокоен нисък глас.

— Една, две, колкото искаш — каза Санду Попеску, като се усмихваше и потриваше ръце.

Ловджията замълча за миг, загледан в земята, после впери в мене кръглите си очи:

— Ти ли си чокоинът от Сарацени?

— Да! — изкряска бързо кръчмарят. — Господин Никулица.

И внимателно постави на масата три чашки с ракия.

Ловецът изпи бавно, с премрежени очи ракията си, остави чашката на мястото ѝ и избърса четинестите си мустаци.

После пак каза с уморен глас:

— Чух, че в Сарацени селяните поминували добре...

Санду не ме остави да отговоря. Бързо насочи напред десния си показалец:

— Добре ли? Дори много добре! Там живеят като в лоно Аврамово. Казвам ти го аз, бай Марине, честна дума!

Мъжът кимна с глава. Кръчмарят пхна в ръката му втората чашка ракия. Той изпи бавно и нея. После почна да рови в кемера си. Плюна с досада и измърмори:

— Няма!

— Какво няма?

— Тютюн! Тютюн! — каза високо Санду. — Ето, господин Никулица ще ти даде един пакет!... Такъв чокоин — разбирам! Човек на място! А видя ли какъв кон има? Същинска хала, бай Марине!...

Ловецът разтвори пакета, извади от кончова на ботуша си една черна лула, духна няколко пъти силно в цевта ѝ и чукна главичката ѝ в ръба на масата.

Неочаквано заговори високо, като протягаше към мене лявата си ръка, голяма и черна:

— Не! У нас няма вече живот за селянина! Мене ме разсипа старият чокоин, оня, дето умря. Пък този, който дойде, още повече ме опропасти... Остана ми само къщичката, толкоз... и пушката...

В гласа му имаше нещо като остро, мъчително хриптене. В зелените му очи, които ме гледаха, мина някакъв блясък.

Кръчмарят ми смигна и се поизкашля. После взе пушката на Марин и ми я подаде.

— Вашата, господине, е с централен удар. Знам ги аз тия работи! Нали бях ефрейтор в артилерията... Бай Мариновата е от другите, от старите... Ама е добра пушка. Знаете ли как бие!

— Ако не беше добра, нямаше да издържи досега — каза пак кротко ловецът, успокоен изведнъж, като пълнеше лулата си.

— Така е, прав е! — викна Санду Попеску. — Още една ракийка, бай Марине, какво ще речеш, а?

Марин отказа с глава и нагласи пушката на рамото си.

— Не, стига ми! Трябва да тръгваме... Слънцето захожда...

Тръгнахме към Йезер, а Санду, застанал усмихнат с ръце на кръста, ни сподори с поглед.

През целия път до блатото Марин не продума. Вперил напред кръглите си очи, пуфкаше с лулата и пущаше струйки син дим, които се издигаха до шапката му, позеленяла от дъждове и дълго носене, и там изведнъж се разпиляваха в светлия въздух. Вървеше бавно. Всеки от големите му ботуши, високи до коленете, тропваше тежко два пъти по коравата земя — веднъж с петата, после с дебелия подметка. По широките му панталони от бозов шаяк и по черната му долама имаше големи петна от мазнина и кръв. Рибени люспи, полепнали по гънките, блестяха зеленикаво в косата слънчева светлина.

Слязохме право при блатото. Разпилените къщици на селото със светлия си дим останаха зад нас като нарисувани по ясното небе. В тинята на една застояла локва сред изпомачкания папур се показва черна, накатранена лодка, вързана с дебело въже за едно колче, забито в мочурливия бряг.

— Тази е моята лодка! — каза изведнъж ловецът. — По-нататък е скривалището за веслата... А ей таме, на брега между върбите над гъсталака на блатото, е къщичката ми... Само това ми е останало!...

И ме погледна мрачно, а в гласа му отново прозвуча онова болезнено хриптене.

Харесваше ми този човек, макар да говореше толкова малко и така особено да ме гледаше. От целия му огорчен вид и от дълбокия му глас личеше, че е преминал през тежки изпитания. Страданията бяха

набраздили лицето му и го бяха направили мълчалив. Гледах го и си мислех за онова, което беше казал за „стария чокоин“, за младия и за бурята, която може би се таи в дъното на душата му, откъдето с мъка се изтръгват тия горчиви думи: „Само това ми е останало! Къщичката и пушката!“

Искаше ми се да му кажа нещо, с което да го утеша. Но той се обърна към мене, погледна ме с кръглите си очи и рече високо, с бодър глас:

— Хайде, господине! Качвай се! Аз ще взема греблата и тръгваме...

Тръгнахме с лодката и навлязохме бавно в тръстиковия гъсталак. Откъм селото достигаше мучене на добитък, мек звън на хлопатари и човешки гласове се чуваха толкова ясно, като че ли говореха близо до нас, някъде из блатото. Постепенно гласовете и шумът заглъхнаха; ние плавахме по тесни пътечки между тръстиките, които леко шумоляха и трептяха заедно със златистата светлина на слънцето. Навремени водата забълбукваше бързо, в светлата струя близо до нас се мярваше черна сянка и ловецът се обръщаше към мене:

— Лиска...

Известно време пак се провирахме мълчаливо. После остро грачене изведнъж ме изтръгваше от обзелото ме спокойствие, изпляскваха криле и някоя птица се издигаше, стрелкайки се над ръждивите тръстики, далеч от обсега на пушката.

След това неочаквано лодката се плъзна леко под сводовете на големите върби.

Слънцето клонеше на залез: между надвисналите зелени вейки се струеше златен пращец и трептеше като златни цветя по неподвижното огледало на тъмната вода. Сплетените клони образуваха тъмни сводове и ние минавахме под тях сред безкрайната тишина, а зад лодката оставаше пътека от стоманени люспи.

Спряхме между две хралупести върби, закрити от гъстите си клони, които се спущаха чак до гладките води на блатото. Пред нас се простираше огромно огледало, в което слънцето се гмуркаше в огнен полог между две стени от тръстики, чиито върхове се поклащаха леко под едва доловимия повей.

Марин щракна огнивото и запали лулата си, после разпери пръсти и прибра зад ушите посивялата си коса.

Приготвих пушката си. Дръпнах полека петлетата и те изщракаха по два пъти.

Сега слънцето потъваше зад хоризонта и плискаше кървавочервени вълни. От тръстиките на отсрещната страна на блатото се показва една лиска с малките си.

— Има още време! — рече Марин, като обърна към мене неподвижното си лице. — Ей сега ще залезе слънцето.

И пуфкаше спокоен с лулата си.

— Бай Марине — почнах аз тихичко, човъркан от желание да му кажа някоя добра дума.

— Какво има?

— Много ли си теглил от стария чокоин, оня, който умрял!?

Той изви към мене зелените си кръгли очи и извади лулата от устата си.

— Търпях — рече той бавно. — Търпях... Ала ще мога ли да търпя и при този, новия? — И ме запита с поглед. — Заради онзи, стария, стана на прах и пепел всичко, каквото бях спастрил, и жената зарад него влезе в гроба!...

Гледаше ме смръщено и сякаш скърцаше със зъби. В зелените му очи играеха бледи лъчи. Беше вдигнал лявата си черна, възлеста ръка към мене. Понечи да каже още нещо, но очите му изведнъж светнаха и погледнаха нагоре, а ръцете му стиснаха пушката. Нещо като вятър профуча над нас. Голямо ято патици се изви над главите ни.

Пушките изпукаха и изпълниха с дълбок тътен старите върбалаци. Остри, учудени писъци на водни кокошки отвърнаха от тръстиките, няколко патици паднаха тежко във водата, пръскайки червени капки, а ятото, като тласнато от вихър, се обърна изведнъж, извиси се и се загуби над лъките.

II

От мълчанието и от откъслечните, оскъдни думи на ловеца не можах да разбера много нещо. Пък Санду, кръчмарят, говореше премного, та онова, което исках да науча, или не можеше да ми го каже, или се преструваше, че не ме разбира. Изпреварваше ме и говореше припряно, усмихваше ми се приятелски, издигаше показалец и навеждаше глава, кълнеше се в честта си и разправяше високо, че бил артилерийски ефрейтор. Безподобна хитра лисица беше тоя Санду Попеску. Неусетно тикаше чашките ракия към ловеца — нали чокоинът плаща! А колкото до тютюна — дали имаше, или нямаше в пояса на ловеца, все пак няма да е зле още един пакет — нали чокоинът плаща! И така щастливо се усмихваше с руменото си лице, кръгло като пълна месечина, та нямаше какво да правя: мълчах и плащах с удоволствие.

А имаше и за какво. Имахме добра sluка, колкото пъти отидехме на лов. Марин познаваше най-скритите хралупи и леговища на дивеча и ме водеше към тях с лодката тихо, внимателно и майсторски, че всякога му се удивлявах. А блатото гъмжеше от патици, водни кокошки, дубли — всички видове хвъркати и плашливи патици с кръгли очи, с дълги тръпнеци лъскави шии. Сякаш и у моя ловец имаше нещо от това леко, боязливо и уплашено трепкане на гъвките шии и нещо от острия, пронизващ поглед на кръглите очи, зелени като застоялата вода на Йезер, поглед, който ме тревожеше.

В разстояние на една седмица страстта към дебненето и лова в блатото проникна в душата и кръвта ми и напълно ме обзе. Щом слънцето се наклонеше към залез, препусках право към блатото, спирах набързо в кръчмата, дето ме чакаше Марин и шумната бърбривост на Санду, напълвах една гарафа с ракия за ловеца, плащах и за две пакетчета тютюн и слизахме към гъсталаците. Сред тишината на обширното блато самотният писък на някоя птица разбуждаше като рев на животно покоя на това уединено място и ме караше да трепвам. С широко отворени очи разглеждах внимателно простора над ръждивите

кичури на тръстиките в посока на пламналия залез, взирах се в дългите водни пътечки между тръстиките или под тъмните сводове на върбите, в които се сипеха звездите, тия цветя от светлина, и сърцето ми затуптяваше силно, когато някой стрък папур или ракита се разклащаше. Сега вече можех да различавам тихия полъх на вятъра от лекото, плахо трептене на въздуха, причинено от промъкването на някоя водна птица. Сега слухът ми различаваше полета на патиците, тъй приличен на порива на вятър, от лекото, едва чуто махане на крилете на чаплите или от свистенето на крилете на дърдавците; различавах добре и крясъка на орлите, които кряжаха из въздуха, дирейки плячка, от крясъка на сивата чапла, който ехтеше като тръба, или от острото, кратко изгракване на дивите гъски. И през цялото време, докато стоях в лодката с пушка в ръка, докато дебнех и се взирах, а разгорещеното ми сърце беше готово всеки миг да подскочи, не мислех за нищо друго и не чувствавах нищо друго.

Тихо, бавно, с откъслечни думи, както имаше навик да говори, Марин ми даваше обяснения върху този увлекателен лов. В големите промеждутъци на мълчание той пуфкаше с винаги пълната си лула. Когато тя угасваше, натъпкваше я отново, но преди да я запали, поправяше вкуса в устата си с една-две глътки ракия. Малко по малко, макар и мъчно, посприятелихме се и научих от миналото му това, което толкова беше почернило душата му.

Старият чокоин, „оня, дето умря“, господин Леонида, както му казваше Марин, цял живот вършил, каквото му хрумне. Непрекъснато хокал хората си и ги биел с камшик. Накарал всички да му бъдат покорни и ги мачкал като същински роби. От него научил тоя уморителен занаят на ловец и рибар, който никак не му бил по сърце, но накрая влязъл в кръвта му заедно с лошите изпарения на блатото, заедно с треската и духовете му. От него идвала и голямата мъка на младините му, за която той не ми казваше нищо ясно, но аз се догаждах, защото, когато говореше за мъката си, споменаваше и жена си, умряла по онова време: „Отиде си ей тъй от ядове и тегло!“

И сега отношенията му с младия чокоин не бяха никак ясни. Или поне на мене не искаше да каже. Не разбирах какво можеше да има помежду им, щом като „господарят му“ дори не се спирал в имението си. Идвал месец-два само през есента.

— Какво имаш с него, бай Марине?

— Аз ли? С него? Нищо! Когато дойде, нося му дивеч и риба и толкоз! И заради това ми разрешава цяла година да се изхранвам от блатата, зер само това ми е останало: пушката и къщичката...

Клатеше глава помръкнал и ме гледаше уморено със зелените си кръгли очи.

Веднъж ми каза само това:

— И вие на мое място щяхте да се боите...

— Защо да се боя? Нали казваш, че нямаш никакво вземане-даване с него?

— Та с другия какво земане-даване имах? Аз няхах нищо с него! Той имаше с мене!

— Хайде де!

— Как „хайде де“? Нищо няхах! Толкоз!

Нищо не можах да разбера от тия думи. Тоя човек беше с прекалено затворена душа, със закоравяло сърце и таеше някаква стара, скрита, неугасваща омраза. И макар да се държах добре с него, като че ли аз бях виновен за мъката му; понякога очите му святкаха и ме гледаше тъй, както гледа дивеча; друг път не отговаряше на въпросите ми. Този изсушен човек с четинеста брада и дълбоки очи, неразгадаеми като водите на Йезер, беше изпълнен с недоверие, с ненавист към чокоина, който му оставил само пушката и къщичката и му е причинил някога, може би в младините, някакво голямо зло.

А и аз бях чокоин, каквото и да правех. Колкото и да се владееше той, някаква острота, някакво недоволство прозираше в думите му и ме смущаваше и аз гледах със странна плахост огромните му черни ръце с възлести пръсти.

Но полека-лека мина и това. И полека-лека той забрави, че аз съм чокоин. Почнах да ставам негов другар, след като бях негов ученик, и сякаш поомекна към мене, когато накрая на седмицата пъхнах в ръцете му, от които се плаших, две монети от по пет леи.

В очите му блесна зелена светкавица. Погледна ме доволен и ми се усмихна:

— Да си жив, господине, господ здраве да ти дава!... Това не е за мене...

— А за кого?...

Вдигна изведнъж очи и ме погледна. После сведе бавно клепачи и се загледа в лулата си, без да ми отговори. Все пак искаше да ми

покаже, че съм го трогнал, че ми е признателен. Замърмори нещо и се изкашля няколко пъти.

— Виж какво, господин Никулица. Ти никога не си идвал заран на блатото...

— Не съм.

— Виждаш ли? Затова не знаеш нищо. Заран е то... И за дивеч, и за риба аз ходя заран, тогава свършвам добра работа... И дума да няма, че и вечер пада по нещо, ала заран е друго! Имаш ли заран време?

— Имам, бай Марине, как да нямам?

— Е, тогава ела някоя заран. Утре, ако искаш. Да те разходя аз по блатото, та да видиш! Божичко, каква красота е заран!

Почеса се по главата, стиснал лулата в единия край на устата си, и за миг погледът му се стопли.

Аз тръпнех от неспокойствие и нетърпение за обещания лов, какъвто не бях виждал, и очите ми блестяха от радост.

— Тогава утре непременно ще дойда.

— Ела, господине, няма да се каеш!

И загреба по-живо към брега, като ме превеждаше през гъсталаците от тръстика и папур.

Лятната вечер забулваше със синкавата си тайнственост водите на Йезер. Големият железен мост в далечината приличаше на дълга, бяла лента, опъната под синьото небе. Навътре зад нас се издигаха лениво леките пари на застоялата вода; едва доловим ветреца донасяше до нас острите, топли изпарения на тинята и гнилите треволяци.

Човекът гребеше, напрегнал шия; плюеше на дланите си, хващаше се за кичурите трева, а водата изпляскваше леко и образуваше подире ни трептящи кръгове.

Трепнах.

— Господине, не се сърди... Такъв съм си аз... прост човек... Че какво ли съм учил?

— Защо да се сърдя, бай Марине?

— Ами ето на, аз не мога така да говоря, да приказвам какво да е... Повече си мълча... Такъв съм си, затворен... Тежко ми и горко. Каквото съм препатил, само един господ знае!

— Има си хас, бай Марине, как ще се сърдя за такова нещо? Не се сърдя!

— Добре, ама да не си помислиш... Туй де... Санду е дърдорко...

Замълча изведнъж, плю силно на дланите си и повече не продума нищо. Загреба още по-силно. Сякаш съжаляваше за това, което беше казал. А аз си мислех за страхотното развихряне на страстите, станало някога тук между него и стария чокоин, „оня, дето умря“.

III

Станах в тъмни зори. Едва беше превалило полунощ. Драгомир, който, откакто бях почнал да скитам, се грижеше за мене като за зеницата на очите си, още от вечерта се беше разпоредил и сега конят ме чакаше пред стълбата. Изцвили тихичко и мило, като ме усети в мрака, и докосна с влажната си муцуна протегнатата ми ръка.

Конярът затегна подпругата на седлото. Аз опипах ловджийската си чанта, проверих пушката и се метнах на седлото.

Ноцта беше топла. Големи петна от облаци закриваха звездите. Бараган немееше, разпрострял се в неznайни далечини като вкаменено море. Никакъв човешки глас, никакво кукуригане на петел — нищо. Мракът пред мене беше като стена, която се отдръпваше с бързината на летящия ми кон.

Нетърпелив бях и непрекъснато пришпорвах коня. По небесния свод се трупаха облаци и закриваха синевата. Когато мекият лъх на блатото погали лицето ми, усетих една капка дъжд.

„Ще вали! — помислих си. — Жалко, нищо няма да стане!“

И голямо съжаление замъгли душата ми, сякаш изживявах някаква тежка загуба.

Подкарах още по-бързо коня сред дълбокия мрак. Неочаквано селото изникна наблизо до мене с неподвижните си къртичини.

В кръчмата на Санду, на края на селото към блатото, не блещукаше никаква светлинка.

Размислих се за много неща.

Какво ще правя коня? Къде ще го подслоня? Вчера вечер, преди да тръгна за Сарацени, се разбрахме с Марин, че ще дойда още по тъмно, ала бях забравил да кажа на Санду да ме чака и да прибере коня. Какво щях да правя сега? Докато викам и го събудя, докато се облече и излезе — ще мине време. А ловецът, като види, че вали, ще помисли, че няма да дойда и ще отиде нейде. Но ако до разсъмване спре да роси? Тогава да прескоча с коня до блатото. Трябва да намеря Марин. Да видим.

И препуснах към мястото, дето знаех, че е вързана лодката. Стена от мрак закриваше хоризонта на изток към Дунава. Дъждът, топъл и ситен, се засилваше все повече.

Намерих мястото на лодката, но лодката я нямаше. Парчета гнило дърво, струпани на влажния бряг, горяха бавно, запалени може би още от снощи от Марин, за да ми даде знак отдалеч за мястото. Но защо лодката я нямаше? Дали Марин не е идвал? Дали не е отишъл с нея из блатото? Не може да бъде, той трябваше да ме чака! Може би още не е дошъл.

За един млад и страстен ловец като мене тези дребни, незначителни неща бяха от голямо значение. Някаква неприятност на младини, колкото и малка, може да ти създаде много ядове. Стоях, правех си разни сметки, а дъждът валеше силно и мокреше лицето и ръцете ми.

Обърнах пушката с цевите надолу и зачаках. Парчетата гнило дърво тлееха, от време на време изпращяваха и пръскаха белезникави струйки светъл дим. Слязох от коня, свих си цигара, запалих я от един въглен, завих се по-добре в тънката си лятна пелерина, подпрях се на седлото и зачаках замислен. Ала нощта се протакеше. Селото зад мен и безкрайният Йезер пред мен тънеха в гробна тишина; лекият ромон на дъжда в гъсталаците едва достигаше до слуха ми. Не знаех какво да правя. Задавах си едни и същи въпроси и правех едни и същи детински предположения.

Обърнах се и неочаквано зърнах някаква светлинка на брега. Трептеше като червена звезда. Там беше къщата на Марин, трябваше да се сетя по-рано. Какво можех да направя сега, като валеше? Да отида при него и да попитам какво ще правим!

Прехвърлих поводите на коня в лявата си ръка и тръгнах бавно към къщичката на ловеца, като се хлъзгах по лепкавата кал на брега.

Уж не изглеждаше далеч от огъня, а трябваше да вървя доста. Наоколо ми тъмната нощна мъгла изтъняваше.

Стигнах. Къщичката беше ниска, покрита с камъш, и едва се различаваше в мрака. Светлината струеше през единственото прозорче колкото педя. Празният пруст беше чист. Зад къщичката — дъсчен стобор, двор и градинка, която не виждах, но отгатвах.

Извиках:

— Бай Марине! — И зачаках.

Никой не излезе. Приблжих се повече с коня подире си.

— Бай Марине!

Някой щракна резето на вратата. Тъкмах се да кажа нещо за дъжда, за вятъра, но останах закован на мястото си с отворена уста. На вратата, на две крачки пред мене, стоеше с газениче в ръка една девойка; една девойка, която да имаше, да имаше най-много двайсет години. Беше вдигнала газеничето над главата си и се мъчеше да различи в мрака тоя, който беше повикал.

— Кой е? Тейко го няма в къщи...

И млъкна. Беше ме видяла. Понечи като уплашена от нещо да се дръпне навътре. Направих бързо една крачка напред.

— Няма ли го бай Марин в къщи?

— Няма го. Ти да не си чокоинът от Сарацени?...

Потвърдих с глава. Мислех си, какво бих могъл да й кажа? Тя държеше сега газеничето пред гърдите си и пламъчето ми разкриваше едно чисто мургаво лице с прекрасни черни очи и красиво изписани вежди. Сега тези очи се усмихваха. Изведнъж странни тръпки ме пронизаха, както си стоях там, на брега на Йезер, в нощта, която ме обграждаше отвсякъде под едва доловимия ромон на дъжда, сред тая голяма усамотеност, пред девойката, изникнала пред мене като от земята със светлина в ръката и с тия толкова красиви очи. Нещо топло изпълни гърдите ми, после топлината заля и лицето, и очите ми. На устните ми напиреха куп смели думи. Цялата ми пламенна младост, бликналата внезапно от мрака и усамотението любов, ме тласкаше като вълна към девойката, застанала усмихната пред мене.

Тя сведе изведнъж клепки и заговори:

— Тейко отиде на Йезер. Видя, че вали, и помисли, че няма да дойдеш. Сега отиде да провери едни кошове, които беше нагласил още снощи на хубаво място...

Почвах да се учудвам на нежния й глас. Край! Реших се. Очите ми пламтяха.

— Чаках го дълго при огъня и се чудех защо не идва...

— Не, той отиде...

Направих още една крачка. Тя се отдръпна с газеничето навътре.

Казах бързо:

— Ще оставя малко коня вълн и ще вляза да се поизсуша набързо... Дъждът ме измокри до кости!

Тя ми стори път и влязох. Зад мене светлинката изпълни ниската стаичка и аз видях огнището, в което гаснеха няколко клонки, чистите стени и в дъното сандъка, натрупан до тавана с прикя. Любовта и горещите тръпки, които моята младост отдавна очакваше, ме обгърнаха като пламъците на гореща клада. Причина за това бяха и дъждът, и нощта, и страхотната потайност на местността, и светлината, която разкри пред мен тези големи, черни очи... Девојката — със синя басмена фуста и бяла везана риза, стегната в кръста с тесен пояс, вчесана гладко, с плитки — ме гледаше с тъмните си очи и не знаеше какво да каже. Беше оставила газеничето до огнището и сякаш се боеше от мене.

Казах пак бързо:

— И таз добра! Аз не знаех, че бай Марин има мома... И то каква мома!... Нищо не ми е казал...

Тя мълчеше и гледаше огъня, подпряла брадичка с ръка.

— Как ти е името?

— Кива.

Мислех си какво още да ѝ кажа.

— Ще говоря на бай Марин да не те държи така скрита...

— А, не, не! — отвърна тя припряно. — Не му казвай нищо!

И в гласа ѝ изведнъж премина тръпка на уплаха.

— Че защо?

— Ще ме убие, ако разбере, че съм те пуснала в къщи...

— Тогава защо ме пусна?

Тя сякаш се колебаеше.

— Ами като каза, че дъждът те е измокрил до кости...

Големите ѝ очи, извърнати за миг към мене, светеха, изпълнени с доброта.

— Добре, Киво. А затуй, дето ти стана жал за мене, ще ти купя едни обици...

Тя замълча, после се усмихна.

Мълчахме известно време. Вън изкукурига приглушено петел. Мракът в прозорчето се разреждаше. Някаква странна топлина ме беше обхванала и кръвта ми нахлу в лицето. Не можех да произнеса дума; пък и нямаше какво да кажа. Пристъпих една крачка. Момичето трепна. Протегнах ръка и я прегърнах през кръста, силно стегнат с пояса. Усетих как се тегли назад, изопнала силно шия. Прихванах я и с

другата ръка. А тя, бледа като платно, стисна уста, занемя и отметна глава назад. Ала ръката ѝ, опряна на гърдите ми, се отпусна и увисна. Прегърнах я силно и я целунах по очите. Тя все още бранеше лицето си. И изведнъж усетих устните ѝ, те ме парнаха бързо, като огън, очите ѝ пламнаха в мрачен пламък.

Неочаквано в гласа ѝ сякаш затрептя мъка.

— Тейко ще се върне вече... Съмва се... Чакай! Ето, чува се гласът му...

Отвори бързо вратата. Далеч по Йезер димяха топли пари във влажното и мрачно сипване на зората. Неиде из крайбрежните горички се чуваше човешки глас — викаше проточено, страховито и ту се снишаваше търпеливо, ту се издигаше над пътеките между тръстиките и под сводовете на върбите.

Девојката рече тихо:

— Връща се вече...

Аз поставих юздата на коня. Попитах я:

— Какво вика?... Какво казва?

— Нищо не казва. Вика си така. Трябва да отида да взема рибата и да я сготвя...

Черните ѝ очи ме стрелнаха за миг, после бързо се сведоха. Пребледнелите ѝ преди страни сега бяха зарозовели като ябълков цвят.

Исках да ѝ кажа още нещо. Протегнах пак ръка, но тя се дръпна рязко.

— Ще дойда пак утре сутринта — рекох с разтреперан глас.

Тя не отвърна веднага. После, без да ме поглежда, пошепна:

— Утре не! Утре е неделя и тейко си е в къщи...

— Тогава в понеделник... пак по това време...

Тя замълча. Извърна се и бързо си влезе. Затвори вратата и шумно щракна резето. Угаси газеничето. А на изток, през купищата разкъсани облаци, червената зора сипеше жарава над водата и над планините от мъгла над блатото. Дъждът още валеше, но все повече се разреждаше; не се чуваше и гласът откъм върбалаците; в тишината, обгърнала тоя пуцинак, в млечната мъгла на зората аз възседнах коня си и поех към Сарацени като подгонен.

IV

Изгарях от пламенна любов, от първата си любов! Сам в стаята си треперех като в треска, а въвн дъждът все валеше. Мислех за всеки миг, прекаран с Кива, за всеки поглед, за горещата целувка, която пареше устните ми и която, буйна и палеща, бе проникнала в кръвта ми. Сега, далеч от девойката, аз си мислех, че можех да бъда по-смел, отколкото бях. Копнеех за нея, за очите ѝ, които ме бяха стрелкали от време на време, за целувката ѝ, от която още бях опиянен. Сякаш усещах по върховете на пръстите си топлината на налятата ѝ твърда снага, сякаш усещах на гърдите си гъвкавото ѝ тяло и бях обхванат само от една властна мисъл, от едно страстно желание.

Първа любов! Само от книгите и от слушане познавах любовта. Мечтаех и аз, както се мечтае, за тъничка девица и кътче в гората, за поляна с цветя, за извор, клокочещ в потаен здрач, за шепнати думи и обещания, а колко, колко различно беше всичко, което си бях представял, от тая внезапна, изгаряща и сладка страст, която само с две думи и един поглед ме тласна неочаквано към дъщерята на един ловец на брега на някакво блато! И колко бързо стана всичко! Не можех да се съвзема; не можех за нищо да мисля. Мислите ми се разпиляваха, после се събираха в една точка и изведнъж пред мен, пред притворените ми очи, изникваше девойката.

Кроях планове, мълвях наум страстни слова, а времето течеше бавно, както бавно се отронваха от стряхата дъждовните капки. Искях да яхна коня и да отида, но се отказвах. Би било истинска лудост. Не бих могъл да кажа как прекарах нощта срещу неделя, колко болен бях през целия този ден и през другата нощ, колко безкрайно дълго беше времето до полунощ и как горях от треска. Щом сте хора, знаете каква е тази любов, която кара чувствата ти да бушуват и умът ти да се размътва.

В понеделник, преди да се зазори, аз вече препусках в галоп с моя вран кон из мрака на безкрайното поле, под ясно, безлунно небе,

осеяно със златни светлинки. Летях, а вятърът свистеше край ушите ми.

Щом видях да блести Йезер в далечината, намалих хода. Избиколих селото отдалеч и по брега в лек галоп поех към къщицата, воден от светлинката, която светеше и сега както миналия път.

Мислех си със свито сърце, че може би Марин не е отишъл на блатото и какво щях да правя тогава? Мислех си, че като си тръгнах, девойката не ми каза нищо и се питах, какво ще стане сега с мене? Много мисли ми минаваха през ума, нападаха ме като вихър и се разпиляваха като страхливи птици.

На един хвърлей място от къщицката слязох от коня и го поведох за поводите. Приблжих се тихичко. Дишах тежко, а сърцето ми се блъскаше силно в гърдите.

Оставих коня. Приблжих се и се спрях пред вратата. Искях да извикам. Но кого да повикам? Може би ловецът си е в къщи. Пък и гласът ми не излизаше.

Трепнах. Кива попита съвсем до мене, зад вратата:

— Ти ли си, тейко?

Едва можах да промълвя:

— Не, Киво, аз съм, отвори...

Никакъв отговор. Може би се колебаеше. Може би си мислеше да не ме пусне. Пак се обадох с молба в гласа:

— Не ме ли познаваш, Киво?...

Тогава резето щракна и тя застана пред мене. Тъмните ѝ очи блестяха в светлината, бликнала през вратата заедно с нея. Беше бледа и стискаше зъби като тогава, когато я целунах. Стоеше неподвижно и ме гледаше: все още не можеше да се реши.

Треперех от вълнение. Протегнах ръце. Тя неочаквано се дръпна навътре, като че ли някой я тласна. Изстена тихо:

— Ще те свари тейко!

Но толкова тихо, че едва я чух.

А когато влязох в трема, опря ръце на гърдите ми и почна да се мята в прегръдката ми. После изведнъж утихна, отпусна се на гърдите ми и уви ръце около шията ми. Усещах топлината и горещия ѝ дъх, които ме замайваше.

V

Голям покой обзе душата ми. Когато се върнах в къщи, отидох на полето да наглеждам прибирането на снопите. Разговарях весело като никога с Драгомир, който беше много учуден от това *внимание*, с което не бе свикнал. Обещах ракия на селяните и дълго стоях да ги гледам как се движат пъргаво между златистите снопи с вилите в ръце, как си подхвърляха весели шеги със силните си гласове.

По клепало се запътих към Йезер в бавен тръс. Санду, кръчмарят, ме чакаше на прага на кръчмата с ръце на кръста и ми се усмихваше приятелски както винаги:

— Пак се оправи времето, господине! Какво ще речете? Бай Марин ви чака...

Ловецът се показва веднага, тропайки с тежките си ботуши, и ме загледа изпитателно с кръглите си зелени очи. После каза с нисък уморен глас:

— Тогава не те чаках... Времето беше лошо... Знаех, че няма да дойдеш...

И както ме гледаше, изведнъж някаква странна тревога изпълни душата ми като с мъгла. Извих поглед настрана, към коня, който Санду водеше в обора. Но тъжното, сурово лице на ловеца не изчезваше от очите ми. Загледах го изпитателно. Дали не подозира нещо? Дали не е усетил нещо?

Нищо не подозираше; нямаше и откъде да подозира. Пълнеше спокойно лулата си с тютюн. Захапа я и ме загледа продължително.

— Какво ти е, господин Никулица? Не ти ли е добре? Нещо си посърнал... Да не си уморен?

— Да. Ходих много из полето...

Уморен обаче не бях и не разбирах какво можеше да ми бъде, макар тревогата, мъглата, която изпълваше душата ми, още да ме потискаше.

Без да искам, все се вирах в огромните, възлести ръце на ловеца. И изведнъж изпитах ужас от тия ръце, които можеха да ме

смачкат само в един миг; изпитах ужас от тях и от дълго потискания у него гняв, който можеше внезапно да избухне и да се излее върху мен.

Но в тия минути това беше само едно смътно чувство дълбоко в душата ми, някакъв слаб повей, някакъв лек трепет.

После Санду се върна усмихнат с ракиите, даде и пакета тютюн и сложи ръце на кръста си.

— Господине, сложил съм да се пече едно пиле, ще ви направя и една чорба от шаран, хванат в Йезер от бай Марин. Като в ресторант, честна дума! — И протегна към мен показалеца си, сякаш ми го подаваше.

И нея вечер, и още много други вечери след това ходихме на блатото. Сутрин твърде нямах време. Марин ме питаше:

— Защо не дойдеш, господине, някоя заран, както говорихме?... Тогава да видиш лов!

— Ами ще дойда, бай Марине, ще дойда... Но утре сутринта твърде нямам време...

Сърцето ми се свиваше и гледах настрана. После казвах решително:

— Не. Утре имам много работа, не мога да дойда...

Всяка сутрин, преди да настъпи хладното зазоряване, моят вран кон летеше като вихър към Йезер. Ако в къщичката не светеше, връщах се бавно, замислен, с натъжено сърце; когато светеше, светлината заливаше душата ми с вълна от щастие. Отивах, като вървах тихичко и водех коня си, намотал поводите на лявата си ръка, а тихият, тръпнец глас попитваше почти както винаги зад чамовата врата:

— Ти ли си, тейко?

И сърцето ми почваше да се блъска силно в гърдите като ранена птица.

Ала нашата младост не можеше да изтрае да не се виждаме, когато газеничето не биваше запалено.

На едно подкопано място на брега между бурените, порасли на наноса сред тръстиките и папура, Кива почна да идва разтреперана, с разширени, втречени очи, като се ослушваше при всеки шум наоколо. Трепереше, стенеше тихо, когато я прегръщах, и се притискаше в мене. И при все това много пъти лицето ѝ биваше бледо като вар и тръпнеше от студ.

Питах я:

— Какво ти е, Киво?

Едва можеше да ми отговори:

— Ах! Ако тейко научи... тежко ми, ако тейко научи!... Много ме е страх от гнева му...

И аз изпитвах нейния страх, но някак по-смътно, по-малко, като тревога пред неизвестността.

Обичах девойката с всичкият плам на моите двадесет и две години. Не ме интересуваха вече нито работата в чифлика, нито сделките на баща ми, не четях дори писмата, които получавах от Букурещ; живеях като в хубав сън, от който не исках да се пробудя.

Драгомир мърдаше радостно дългите си мустаци, оставяше ме да се отдавам на чувствата си, посрещаше ме весело, изпращаше ме с хитър поглед, когато тръгвах, и си правеше, каквото си знае. Не ме интересуваха вече какво може да прави в мое отсъствие. Исках само всички да ме оставят на мира, друго не ми трябваше.

И за девойката като че ли вече нищо не съществуваше освен часовете на нашия любовен шепот. Със страх идваше или ме чакаше, със страх се разделяше с мене. Лицето ѝ беше отслабнало, очите ѝ горяха като от потайна мъка. Понякога ме гледаше засрамено, уничително покорно и страхът, страхът от гнева на ловеца често пъти преминаваше от глъбините на нейното силно същество в прошепнатите с широко отворени очи думи, и тогава над нашата любов сякаш минаваше студен повей.

Тя беше простичко момиче, не знаеше да казва красиви слова, ала изострените ѝ чувства ѝ помагаша да има чудно разбиране за нещата. Виждаше ясно, че е прегрешила, че младият чокоин, който я обичаше, щеше само да мине през живота ѝ, но какво можеше да стори? Пламъкът на младостта, по-силен от страха и от ясното съзнание за греха, я беше обзел цялата и тя сякаш се хвърляше със затворени очи в някаква пропаст. Много ме изненадваха нейните откъслечни, неясни и плахи думи, с които ми го казваше и ме караше да разбере, че не очаква нищо от мене.

Веднъж, в скривалището ни в гората, сред треволяците и тръстиките, тя ми рече развълнувано:

— Тейко може и да научи всичко, гаче от нищо вече не ме е страх. *Тогава* ще му кажа, че другояче не можеше...

— Кога *тогава*?

— Когато разбере... Много ме е страх, ала *тогава* може да не се боя... И майка ми смаза с петата на ботуша си... Аз пицях, а той сякаш и мене искаше да убие, толкова беше разгневен. Но не уби *тогава* майка ми, тя умря по-късно от мъка. Бях много малка, но помня...

— А защо, Киво? Какво се бе случило?

— Разбрах всичко — отвърна момичето и ме погледна със свенлива усмивка. — Майка ми живяла със стария чокоин... Баща ми крещеше, че ще убие и мене, че не съм била негово дете, че съм била омърсена и щял да ме хвърли на кучетата... Всичко разбрах. После майка ми умря!...

Гледах я разтревожен. Разбрах сега и мрака в душата на ловеца, и по-особената може би чувствителност на Кива. Ала грешката на собствената си младост още не виждах ясно, не можех да я проумея; и от гроба на миналото, от страшните мъгляви отколешни случки до мен достигаше полъх на болка и тъга.

А до мене Кива мислеше, широко отворените ѝ черни очи гледаха втренчено. Изведнъж каза с тих глас:

— И майка ми е прегрешила със стария господар на чифлика... Сега и... Сякаш е проклетие!

Засмя се и се обърна към мене.

— Не се тревожи, Никулица, няма нищо! Може пък никой да не разбере!

Затвори очи и се наклони към мене да я целуна.

Тръпнещ, пиан от любов, поех с коня към Сарацени в мътната светлина на зазоряването. В паметта ми изпъкна в приказна светлина едно видение: майката на Кива и призракът на стария чокоин. *Това*, отдавна, тая любов може би е приличала на моята и чокоинът е опропастил два живота без угризение, без може би да е съзнавал. Сега и аз може би опропастях един живот, живота на Мариновата дъщеря или на дъщерята на ония двамата, които вече не бяха живи. Какво можеше да стане? Какво можеше да се случи?

Не можех още да си представя, че моята любов ще има някакъв край. Носех в душата си като светлина всички изминали дни на любовта си; изживявах отново всеки миг с неговото безпределно щастие и то ми обещаваше едно безкрайно бъдеще, тъй както безкраен

си представях пламъка на младостта си. Трепнах като събуден от сън: пред очите ми изникна образът на ловеца, тъжен и суров.

Пред мене, на неизмерими далечини, потънал в мъгли, се простираше равният Бараган без никакво дърво, без никакво възвишение. Яздех, изпълнен с любов и тревога, под безграничното небе. Слаб ветреца галеше и разхлаждаше лицето ми.

Камбанката на далечен кантон проеца два пъти тъжно и протяжно в тази безбрежност. Първите лъчи на изгрева се стрелнаха към далечните мъглявини.

VI

Любовта ми трая до към началото на есента. Преди да се сипне зората, идвах на Йезер скрито като крадец, избикалях селото, връзвах коня на края на храсталака и с разтуптяно сърце както винаги се отправях към познатото ми скривалище.

По широките блата владееше спокойствие; само навремени минаваше полъх на криле или се чуваше самотен писък на птица. Кива ме чакаше облечена в синята си басмена фуста, с обувките си с високи токове, вчесана пригладено, със завити на главата плитки и със светнали очи. Щом се приближих към нея, усмивка озаряваше цялото ѝ лице; тя протягаше към мен и двете си ръце с дланите нагоре, сякаш просеше закрила.

Никой не подозираше нищо. По местата, по които минавах с коня си, нямаше нито село, нито жива душа и никой не можеше да забележи кога идвам и кога си отивам.

Надвечер пристигах спокойно по обикновения път в кръчмата на Санду. Бившият ефрейтор ме посрещаше веднага с ракиите и пакета тютюн за бай Марин, говореше ми за най-различни неща и ми се усмихваше като на стар приятел. Ловецът биваше винаги там; сега се държеше малко по-свободно с мене; по пътя до блатото и до върбалаците ми разправяше по нещо и ме разпитваше какво има по широкия свят. Но щом стигнехме и застанехме на пусия, млъквахме и двамата, вперили поглед и напрегнали слух към най-лекия шум, готови да стреляме. Почнах вече да забравям, че той е баща на Кива. А и никога не бях ги виждал заедно, не бях и чувал заедно гласовете им.

Но ето че един ден, когато слязох от коня и влязох в кръчмата, Санду ми се усмихна многозначително; сякаш искаше да ми каже нещо тайно, да ме попита за нещо особено, а не смееше. Марин седеше на обичайното си място и отпушваше цевта на лулата си. Поздрави ме тихо и продължи заниманието си. Нямаше нищо, което да ме разтревожи. Но господин Санду Попеску искаше да ми каже нещо и не

можеше. Все пак, когато тръгнахме към блатото, той ми направи знак с очи, сочейки ловеца.

Почнах да си мисля какво ли не. Може би той или някой друг да ме е усетил и сега ми казваше да се пазя или пък самият ловец да се е усъмнил. Лека тревога обхвана душата ми; почнах да дебна всички движения на Марин.

Нямаше нищо необикновено. Марин отвърза лодката както винаги, загреба спокойно, прекара ме бавно по същите пътеки из гората от тръстики и леко тикна лодката под сводестите върби; само че този път говореше по-малко; ала това не се случваше за пръв път.

Когато на връщане се спряхме в кръчмата, Санду пак беше неспокоен и пак сякаш не се осмеляваше да ми каже. Най-после, след като Марин си отиде и аз възседнах вече моя вран кон, той се приближи до мене и ме докосна леко по рамото:

— Господин Никулица...

— Какво има, Санду?

Той ме загледа усмихнато.

— Вижте какво. Минавали ли сте тая сутрин в зори с коня си покрай селото към Йезер?...

— Но какво има?

— Няма нищо... Питам. Един човек разправяше тук, в кръчмата, че ви видял... Пък аз зная, че тая сутрин не сте били на блатото с бай Марин.

— Не, не съм бил.

— Но минали ли сте оттам?

— Щом съм нямал никаква работа, защо да минавам?

— Тъй е, и аз туй казвах на бай Марин, защото той разпитваше селянина дали ви е познал добре.

— Питал дали ме е познал добре ли? Не. Аз сутрин имам много работа, нямам време да ходя на лов...

— Туй казвах и аз... Ала бай Марин току разпитваше селянина... Човекът почна да казва, че не видял добре, че му се сторило...

— Добре де, защо го е разпитвал? Той не знае ли, че не съм идвал?...

Дадох си сметка, че твърде много разпитвам и отговарям лесно. Най-добре беше да прекъсна изведнъж тоя разговор. Санду, все така усмихнат, ме гледаше в очите. Аз замълчах.

— Та това е, господин Никулица. Искрах само да знаете... Толкоз...

А хитрите му очи сякаш очакваха признание от моя страна.

Аз възседнах бързо коня и го пришпорих. По пътя почнах тревожно да прокарвам през ума си всички движения и погледи на ловеца. После почнах да мисля за Кива, за любовните срещи в зори, които с нетърпение очаквах; в паметта ми пак изпъкна образът на бай Марин... Различни мисли ми минаваха през главата, ала те не можеха да ми донесат никакво разрешение, нито пък можеха да ме спрат да не отида през нощта до Йезер...

На другия ден отидох както винаги досега, но бях малко разтревожен и неспокоен и избиколих повече. Кива ме чакаше с блеснали очи, топла, тръпнеща, стенеща като от болка, когато я прегръщах... Тревогата ми се разпиля като дим.

Ала на третия ден, когато тръгнах по пътеката край тръстиките, по която обикновено минавах, моят вран кон почна да наостря уши. Спрях и слязох с пушка в ръце. И в мрака, който забулваше всичко наоколо, в млечните пари на блатото, изведнъж усетих до себе си Кива. Прегърна ме силно, впи устни в моите и аз трепнах от горещата ѝ целувка; сякаш огън ме прониза, както в първия миг на любовта ми.

Тя сложи ръце на раменете ми и рече:

— Чакай, не отивай по-нататък; върни се... Изтичах само, за да ти кажа...

Стоях ням и вкаменен. Тя ме гледаше в мрака, очите ѝ блестяха; сякаш се усмихваше, а горещият ѝ дъх пареше лицето ми.

— Какво се е случило, Киво?

— Не зная... Вчера тейко цял ден мълча и само ме разглеждаше... А когато слагах за вечеря, изведнъж ме запита: „Защо си отслабнала такава? Защо си посърнала? Какво ти е?“ — „Нищо не ми е, тейко, какво ще ми е?“ Но лицето ми пламна, изчервих се... Тогава ми кресна: „Това ядене ли е, на какво прилича?“ — и ме плесна по лицето, удари ме и с юмрук в гърдите... Аз паднах на земята и така си останах... И разбрах, че трябва да е научил нещо...

— Не бой се, Киво, не бой се... Какво може да научи?...

Говорех уверено, но от дълбочината на душата ми се надигаше тревога и гласът ми затрепери. Девојката се заплака и опря чело на гърдите ми.

— Ах, ако се научи, ако се научи! И мене ще смаже с ботуша си, както смаза мама... — Гледаше ме със свити вежди. — Ако научи, ще ме убие, Никулица, и ще ме хвърли в Йезер... Ах, ти не познаваш баща ми, ала аз зная, видяла съм!...

Сълзите ѝ пареха ръцете ми.

Искаше да каже още нещо, но изведнъж трепна и се изправи. Обви пламенно ръце около шията ми, целуна ме бързо два пъти по очите, като изстена тихо от мъка и любов, изтръгна се от прегръдката ми и изчезна в мъглата, която се вдигаше от края на блатото като белезникави вълни.

Страшно тежко ми беше; душата ми се изпълни със смут. И един въпрос, написан сякаш с кръв, застана пред мене: „Дали знае? Дали подозира? Дали е научил?“ С утринния вятър до слуха ми достигна шум от стъпки и гласове. А може само да ми се е сторило. Нещо блъсна сърцето ми, после го стисна и то запари. Зашеметен, стъпих на стремето и се метнах на седлото.

VII

Мъчителното желание да науча не ме остави на мира през целия ден и ме накара да препусна, макар и със свито сърце, до кръчмата на Санду и оттам до лодката, която чакаше както винаги.

Гледах изпитателно и кръчмаря, и ловеца. Не. Сякаш нямаше нищо. Мислех си: известно време няма да отивам сутрин и всичко ще се уталожи, ако е имало някакво съмнение. Колкото до това, че ловецът е научил, не беше възможно, нямаше откъде. Пък и беше много спокоен.

Ето го, с лула в устата отвързва лодката, слага късите весла и нагласява пушката си на носа на лодката. Поглежда ме бегло да види дали съм се настанил добре и забива в тинестата вода едното весло. Тръгваме. Навлизаме бавно в папура, после по пътеката между тръстиките.

Днес позакъсняхме малко. Слънцето залязва зад голяма купчина мрачни, синкави облаци. По водните пътеки между тръстиките трептят червеникави отблясъци. Бърз летеж на ято патици раздира със свистене въздуха над нас.

— Няма ли да закъснеем днес, бай Марине?

— Защо? Няма да закъснеем!...

Полека-лека навлизаме все по-навътре в Йезер. Продължителен ромон, хиляди гласове на събудените обитатели на блатото карат гъсталаците да зашумят надалече, като пред лошо време. А на запад кривият ръб на планините от облаци, които покриваха половината небе, се позлати — нейде по-силно, нейде по-слабо, сякаш някаква светкавица се беше откъснала и замръзнала на небето като заплаха.

— Ще се развали времето, бай Марине!

Ловецът не се обърна към мене; гребеше усилено, а от лулата му се издигаха леки струйки дим.

Изведнъж облаци се пробиха и от пролуките се изсипаха кървавите лъчи на пламтящия залез. Неподвижното блато изглеждаше кърваво чак до далечната тъмна сянка на върбите.

Лодката прави голям кръг по пламналите води. После светлината угасва постепенно, а веслата плискат с плисък на вълни. На запад облаците пак се сгъстяват, изведнъж падат сенки и ромонът на гъсталаците затихва. Самотна чапла размахва бавно криле и минава издалече; навремени надава протяжен крясък, като звук на тръба.

Лодката се плъзга покрай върбалаците, навлиза пак в тръстиките, които шушнат бодро, наклоняват се една към друга и се докосват. Леката мъглица над Йезер като топъл човешки дъх ни обгръща постепенно, светлината гасне и на мен ми се струва, че гледам околността с премрежени очи.

— Къде ще спрем, бай Марине? Добре би било тук, надясно под върбите...

Ловецът като че ли трепна, ала не се обърна. Лулата му не димеше вече. Веслата се забиваха по-силно във водата.

— Другаде ли отиваме?

Той мълчи. Изведнъж старата тревога се надига в душата ми, изтръпвам цял, сърцето ми се свива. Като мълния в паметта ми изплува образът на Кива от сутринта и мисълта, че тогава ми се стори, че чух гласове. Искам да стана, искам да попитам, сърцето ми забива бързо, когато лодката влиза внезапно в един гъсталак и спира до една туфа. Марин се изправя и аз, политнал изведнъж назад, също ставам и тръгвам по плаващия остров между познатите водни треви и стигам до познатото скрито място... Мястото на нашите срещи! Изведнъж ми става ясно, ослепително ясно, и затварям очи зашеметен. Разбрах!

— Разбра ли? — казва с мъка Марин, застанал изведнъж до мене. Кръглите му очи ме гледат, изгарят ме. Усещам шумното му дишане. — Защо осрамоти момичето ми?...

Стиснал пушката с дясната и отпуснал надолу лявата си ръка, аз го гледам слисан. Нещо студено ме обгръща, сякаш змия се увива около тялото ми. Гърлото ми пресъхва, езикът ми надебелява. Не мога да произнеса дума. И разбирам, разбирам какво ще стане! Представям си и какво е станало. До напрегнатия ми слух сякаш долита отнякъде заедно с шепнещия вятър между тръстиките един отмалял глас на същество, което угасва далеч нейде в тинята или което вече е угаснало:

„Никулица! Никулица!“

Трепвам. И несъзнателно запитвам:

— Къде е Кива? Какво направи с нея?

Ловецът се хили злорадо. Кръглите му очи блестят като Йезер. И изведнъж чувам глас — един сякаш чужд глас, нисък, уморен, страхотен и все пак това е гласът на Марин:

— Къде ли е? Какво съм направил ли? Какво съм направил аз ли? А ти, ти какво си направил?

И застанал неподвижен до мене, продължи да се хили ехидно.

— Господине!... Чокоино! И ти, и ти направи като другия, като оня, дето умря! Той осрамоти жена ми, осиромаша ме, почерни ме и ето: чокоинът си остава чокоин, пак си показва рогата! Какво си сторил, куче проклето? Какво си сторил, кажи! Защо осрамоти момичето ми? Кажи, куче недно! Защо го уби? Защо ме отрови?

Нямах сили дори да се помръдна. В страшния му глас трепереше омразата, сдържана десетки години, убийствената, безименната омраза; омразата може би на един цял угнетен народ; виждах, много добре разбирах, че най-безмилостно ще ме смаже, защото нямаше място за прошка, нито време за спасяване.

Ръцете му, тези големи възлести ръце с жили като нагърчени възгета изпъкнаха изведнъж пред очите ми, издигнаха се с разперени пръсти към мене, към шията ми! Ето мърдат, мърдат бавно като някакви черни животни, които ще ме стиснат за гушата; и светкавично си дадох сметка, че ако не дръпна веднага петлетата, ако не наведе в същия миг цевта на пушката и не стрелям, всичко ще бъде свършено. Пръстите ще сграбчат шията ми и ще ме удушат.

Не зная колко време е минало, колко време е било потребно на безумния ужас, който ме беше сковал, да възвърне дъха ми и да раздвижи ръцете ми! Но сякаш измина цяла вечност, през която гледах далечната гладка повърхност на тъмното блато, покрито с пари и изпълнено с потайности и растящ мрак и по което все още се прокрадваха кървавочервени ивици; мислех и за Кива, която може би е още жива, която може би лежи с прострени напред ръце на дъното на тъмните води, в тинята, сред буренаците...

Усетих тежките ръце, видях светещите зли очи, които като че ме пареха. Цевта на пушката ми се наведе, свитият пръст на дясната ми ръка трепна!

Продължителен гърмеж разтреса дълбоките стари върбалаци. Свлякох се й аз на земята и сякаш потънах в безкраен мрак.

Когато отворих очи до мъртвия ловец с изцъклен, безжизнен поглед и видях звездите, все още усещах шията си стисната в железни клещи.

1906 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.